

Enige ophelderingen rondom „Stijl”

Op de al weer enkele weken achter ons liggende vergadering van de aldaar opgerichte Gereformeerde Kunstgemeenschap is mij gebleken, dat er in onze kring bepaalde misverstanden bestaan t.a.v. de organisatie van het culturele leven. Grotendeels gaan deze misverstanden terug op een zeer vergfelijke onkunde en daarom lijkt het mij dienstig, dat ik als insider enige dingen vertel, welke wellicht ter zake doen. Het duurt nog enkele weken voordat STIJL verschijnt en ook als overbrugging naar de inhoud van dit blad kan het volgende exposé mogelijk enige waarde hebben.

Het was nog betrekkelijk kort na de bevrijding, dat er te Utrecht een vergadering gehouden werd van Christelijke letterkundigen, waar besloten werd geen vaste organisatievorm te kiezen, maar als een soort „soos” te vergaderen. Bittere ervaringen van vóór de oorlog hadden de organisatoren kopschuw gemaakt voor een vast verband en er dient te worden toegegeven, dat de gekozen „losse” organisatievorm in de praktijk zeer goed voldoet.

Enige voorwaarde tot het bijwonen der (driemaandelijkse) vergaderingen is, dat men instemt met de formule: „Christus van allesbeheersende betekenis te achten voor leven en kunst” en dat de eigen werkzaamheid (als dichter, auteur of scribent) aan tamelijk hoge esthetische eisen voldoet.

Als naam werd gekozen het zeer voor de hand liggende „Contact van protestants-christelijke auteurs”. Dit Contact moet men wel onderscheiden van de Protestantse Kunstenaarsvereniging, welke een vakorganisatie is en bij het C.N.V. is ondergebracht.

Het verrassende van de eerste tijd van het Contact was, dat er verhoudingsgewijs een groot aantal „vrijgemaakten” deel van uit maakten. Wij noemen: Van der Stoep, Koos van Doorne, Wolf Meesters, Arjen Miedema, Jan E. Niemeijer, Ab van Roon, Mart Siesling, Kees van Duinen en ondergetekende. Daarbij kon gevoeglijk ook nog een aantal sympathisanten („bezwaaarden”) worden toegevoegd. Later werden nog toegelaten: C. Baardman en A. Middelhoek. Of Rudolf van Reest ooit voor het lidmaatschap werd aangezocht is mij onbekend. Later opkomende krachten als Adriaan van Boven (Van der Kamp) en Rookmaker zijn nooit lid geweest. Inmiddels is bovengenoemd aantal zeer geslonken. Miedema, Niemeijer en Van Roon „gingen weg”, Kees van Duinen ontviel ons door de dood.

Nu is tegelijk met „Contact” iets anders opgericht, nl. een „algemeen cultureel maandblad”, „Ontmoeting” genaamd, dat verscheen bij de N.V. Bosch en Keuning te Baarn. Bij de oprichting van dit maandblad (de opvolger van „Opwaartse Wegen”) werd reeds meegedeeld, dat deze uitgever „bereid zou zijn het verlies te dragen”, zoals Van der Stoep het laconiek uitdrukte.

Het is inderdaad op verlies uitgelopen; Zaterdag j.l. vernam ik officieel, dat „Ontmoeting” zal ophouden te verschijnen.

Het zou verkeerd zijn als wij, mensen van STIJL, nu zouden gaan denken: „Fijn, nu hebben wij betere kansen”. Ik heb persoonlijk veel waardering voor wat velen in „Ontmoeting” gepresteerd hebben en ik heb bewondering voor het idealisme van haar uitgever. Alleen — en ik heb reeds enkele jaren geleden dit

K. S.

Wij zouden een nieuwe leer en belijdenis zijn gaan aanhangen en met de bestaande leer en belijdenis hebben gebroken.

Daarna:

Welke is dan volgens de dagvaarding die leer en belijdenis, die de synod. zo trouw hebben vastgehouden? De leer van de veronderstelde wedergeboorte!

Nu concreet worden? Kan gebeuren:

En welke is dan de nieuwe leer, die wij zouden hebben aangenomen? Deze leer, zegt de dagvaarding: dat de gelovigen met al hun kinderen begrepen zijn in het verbond, doch dat dit niet wegneemt, dat sommigen het verbond verwerpen en daarom verloren gaan, terwijl anderen het verbond aanvaarden en behouden worden.

Laat de advocaat de Statenvertaling (voorrede N.T.) maar eens meenemen naar de zitting. De pastoor kan er ook nog wat mee beginnen. Ds Heij is blijkbaar niet van plan, te doen, alsof hij een streep haalt door de bijbelplaatsen, waarop zich grondt wat hier als onze overtuiging wordt vastgesteld voor de rechter:

Inderdaad geloven wij, dat sommigen in het verbond ongelovig, ongehoorzaam zijn en zo de verbondswraak over zich halen en dat anderen, door de genade Gods, leven in geloof en bekering en behouden worden.

Helemaal plezierig is de volgende nonsens:

Omdat de bezwaarden zich bij de uitspraken van 1942 en '43 niet wilden neerleggen en daartegen actie zijn gaan voeren, werden maatregelen van de Synode uitgelokt, zo lezen we. En zo wordt dan geconcludeerd, dat de kerk der bezwaarden een afwijkende leer en belijdenis heeft.

In Hasselt kan men blijkbaar „van dogma veranderen” (vraag eens aan die advocaat, wat hij als dogma heeft). Lees wat de „synodale dagvaarding” verder beweert:

Op de kerkeradsvergadering van 18 Mei 1945 is de Acte van vrijmaking door acht van de elf kerkeradsleden ondertekend. Deze acht kerkeradsleden waren echter van dogma veranderd. Daarom moesten ze bij die stemming geacht worden voor zich persoonlijk te hebben gehandeld en niet als orgaan van het „kerkgenootschap”. Daarom bindt deze acte niet en moeten deze acht personen geacht worden persoonlijk te zijn uitgetreden!

De drie zijn niet uitgetreden en moeten daarom geacht worden de wettige voortzetting te zijn van de Geref. Kerk.

Dit zijn de gronden van de dagvaarding.

Zo kan de pastoor helemaal alle gebouwen opeisen. Ds Heij geeft een voorlopige „toepassing”:

Heel wat dingen zijn hiermee duidelijk geworden. Wij hebben telkens in de gevoerde correspondentie gevraagd: hoe denkt u over de binding? Staat u nog achter de schorsingen? Erkent u de binding aan „het houden voor wedergeboren of zullende wedergeboren worden”?

We kregen op deze vragen maar geen antwoord. Nu hebben we het dan wel!

De Synod. zijn wel gebonden aan de leer der veronderstelde wedergeboorte. Daarin bestaat juist hun trouw in leer en belijdenis!

Wij hebben deze leerbinding geweigerd en daarom zouden wij een afwijkende leer en belijdenis huldigen! Dat is onze ontrouw! Daarom zouden de maatregelen van de Synode (schorsingen, afzettingen, weringen uit het ambt, afhoudingsbevel van het Heilig Avondmaal) zijn uitgelokt.

De acht kerkeradsleden wilden de leerbinding aan het onderstellen der wedergeboorte niet aanvaarden en daarin zijn ze van dogma veranderd.

Ik wou, dat alle synod. deze dagvaarding eens goed lazen. Er zijn bij hen mensen, die in goed vertrouwen in '45 zich bij de synod. hebben geschaard, omdat ze meenden, dat volgens ons alle gedoopte kinderen in de hemel zouden komen.

Nu kunnen ze dan in de dagvaarding lezen, dat dit helemaal niet waar is.

Er zijn bij hen enkelen, die verleden jaar zich bij de synod. hebben aangesloten, in goed-gelovigheid aannemende wat hen door sommigen werd voorgezegt, dat er geen leerbinding aan het houden voor wedergeboren of zullende wedergeboren worden, bij de synod. was.

Ze kunnen zich nu van het tegendeel overtuigen.

Inderdaad: zulke welverzekerde woorden zijn duidelijker dan we gewóón zijn ze te horen. Ds Heij besluit met een vermaan tot de synodocraten:

BIDDEN.

Ik dank U Heer, dat Gij ons bidden leerde, dat Gij hierin 't contact ons geven wou, dat onze geest, die Uwen Geest begeerde, steeds op 't gebed, Uw Geest ontvangen zou.

't Contact met U, waardoor w' altoos ontvangen de kracht, die onze zwakheid nodig heeft, dat Gij op ons gebed, dat spreekt van dát verlangen ons, Uwe kind'ren, mild die kracht weer geeft.

't Contact met U, waardoor nu héél ons leven in 't teken van het bidden komt te staan, dat Gij door Christus-kruisverdienste ons wilt geven, Gij zegt het Zelf; Gij laat geen bidder staan.

't Contact met U, dát zal de krachtbron wezen, waardoor ik leven en stráks sterven kan... Ik dank U Heer, niets hoef ik meer te vrezen, 'k ga in 't contact met U ten Hemel aan.

A. JAMOEL HORJUS.

Bedenk wel wat ge doet! Gij hebt thans ons beschuldigd van afwijking van de Gereformeerde leer en Belijdenis. Gij hebt de acht kerkeradsleden, die de leerbindingen van 1942 en 1943 verwierpen, beschuldigd van verandering van dogma.

Als ge dat in de rechtzaal durft zeggen, predikt dat dan ook 's Zondags van de daken. Zegt dan nu eens op Zondag in uw openbare gebeden: Heere, zij hebben de leerbinding aangaande het houden voor wedergeboren verworpen, maar in Uw Woord gebiedt Gij de kinderen voor wedergeboren te houden of voor zullende wedergeboren worden op straffe van afzetting en afhouding van het Heilig Avondmaal. Ze zijn dus afgeweken van de leer die Gij ons geeft in Uw Woord en van de Belijdenis der Kerk!

regering der kerk aanvaardt en U op z'n minst neerlegt bij alle tuchthandelingen, die geschied zijn.

Dat is toch wel een wonderlijke combinatie:

Samenspreken op grond van de belijdenis.

Samenwonen op grond van wat in onze kerken geldigheid heeft, d.w.z. óók op grond van die heel speciale, door geen enkele klassiek gereformeerde belijdenis geleerde, ja, metterdaad daarmee strijdende, of, op zijn minst daarin niet genoemde theorie omtrent belofte, doop, verbond!

Is samenspreken met hen, die zo spreken, niet a priori een paskwil?

En tenslotte noemen we nog één ding.

We wezen er reeds op, dat de synode van Utrecht bij haar samensprekingspogingen twee ijzers in het vuur stak.

Ze wilde samenspreken met alle kerken.

Maar tegelijk ook met afzonderlijke kerken en leden daarvan.

Hoe scherp de synoden van Groningen en Amersfoort ook tegen dit gedoe hadden geprotesteerd — de Haagse synode ging op dit onkerkelijke, immorele pad rustig voort.

Zij benoemde immers weer deputaten om niet alleen met „de Gereformeerde Kerken (onderh. art. XXXI K.O.)” samen te spreken, maar ook „met afzonderlijke leden uit deze kerken, indien zij het verlangen daartoe bij deputaten kenbaar maken”¹⁰⁴⁾.

Bovendien verzekerde de Synode, dat zij haar volle medewerking verleende om de „kerkelijke gemeenschap opnieuw te verwezenlijken in alle plaatsen” waar mensen als Ds B. A. Bos en de zijnen zich zou-

den melden. Zij wekte voorts de kerkeraden op „ten spoedigste de kerkelijke gemeenschap” met zulk soort lieden „te hervatten”. Aan de deputaten voor samenspreking gaf ze daarbij opdracht kerken en classes bij dit soort herenigingspogingen met raad en daad bij te staan. Terwijl zij ten slotte aan kerken en classes nauwkeurige richtlijnen gaf hoe zij zich bij deze herenigingsmanipulaties dienden te gedragen¹⁰⁵⁾.

Op deze wijze was ook de Haagse synode bezig een wig te drijven tussen de vrijgemaakte kerken en haar synoden, de vrijgemaakte kerkleden en hun kerken.

En ook haar treft het odium van onwaarschijnlijkheid.

Is het nu een wonder, dat de synode van Kampen het verzoek om samenspreking-door-middel-van-deputaten afwees?

Mocht ze anders doen, indien zij aan haar roeping om waarlijk in alles kerkelijk te handelen getrouw wilde zijn?

Maar ook de synode van Kampen liet het bij deze weigering niet.

Ook zij, evenals haar voorgangster, sprak uit, dat de gebonden kerken aanstonds „kunnen en moeten aangehoord worden, zodra zij in bondige besluiten betering des levens (zullen) hebben beloofd en bewezen”. Dan, als dat geschiedt, al is het ook in nog zeer geringe omvang, dan zal zelfs iedere bevoegde kerkelijke vergadering de roepende kerk voor een vervroegde synode kunnen aanschrijven!¹⁰⁶⁾

Wilden de vrijgemaakten niet samenspreken?

C. V.

kerkelijke breuk.

Dat is dus niet anders dan de verzekering: Denk er om, dat wat onze synoden spraken en deden was goed, best, uitstekend. En dat moet gij accepteren om bij ons welkom te zijn!

Neen, wie zo besluit, vraagt geen samen spreking.

Die vraagt alleen dit: kom eens met ons praten om ons de gelegenheid te geven nog eens voor U uit te zetten hoe goed we alles hebben gedaan, ten einde U over te halen onze synodale beslissingen te accepteren!

Zo deed men het open en duidelijk t.o.v. Ds Schilder¹⁰²⁾.

Zo doet men het zakelijk t.o.v. alle vrijgemaakte kerken.

Maar waarom zegt men dat niet?

Daarbij komt nog iets.

De synode zei eerst: we gaan samenspreken op grond van de drie formulieren van enigheid.

Maar nadat zij dat besluit had genomen, nam zij ook nog een besluit ten aanzien van het gaan samenwonen met hen die zich eerst hadden „vrijgemaakt”.

En zie: tegen die mensen zei de synode: ge kunt weer met ons gaan samenwonen, ja, maar alleen als ge ten volle accepteert wat onder ons kerkelijke geldigheid bezit¹⁰³⁾.

Met andere woorden: de synode verklaarde metterdaad: kerkelijke gemeenschap met ons is alleen mogelijk als ge de synodale leer inzake belofte, verbond, doop en de synodale theorie inzake de

¹⁰²⁾ Zie art. II van deze reeks.

¹⁰³⁾ Zie het voorgaande art. van deze reeks.

¹⁰⁴⁾ Acta, art. 621.

¹⁰⁵⁾ Acta, art. 695.

¹⁰⁶⁾ Zie de officiële besluiten in De Ref. van 20 Oct. j.l.